

Puskás Attila elmondta, a négy nyelvű felirattal ellátott tábla nem emléktábla, hanem tájékoztató, hogy az ezeréves határra látogatók, ha felmáznak a Rákóczi vár után a kápolnához is – ezt szinte minden ide zárandóknak megteszi – többet tudjon a hely szelleméről, régmúlt idők történéseiről. Magyarul, románul, angolul és örmény nyelven áll a tábla tájékoztató szövegében, hogy mi is tulajdonképpen a vesztegzár, miért volt és miért épp itt volt.

Pál-Antal Sándor akadémikus az avatáson elmondta: „Az erdélyi vesztegzárak egyike a gyimesi. Az itteni vesztegzár az 1730–1740-es években építették ki, az Erdély déli és keleti átkelőinél létrehozott vesztegzőkkel együtt. Az első általános intézkedés a vesztegzárak létrehozásáról 1727 márciusából való, amikor az Erdélyi Főköormányshé, egy újabb pestisveszély hírére elrendelte az Oszmán Birodalomból jövő utazók, málháik és állataik negyven napig tartó vesztegzárba helyezését. 1728. október 22-én elrendelték az ország határainál létesítendő és állandó jelleggel működő egészségügyi pontok kiépítését, létrehozva az egészségügyi kordont. 1731. november 9-én szabályozták a vesztegzárak működését pestis idején. Az utasítás előírta, hogy a fertőző helyekről érkezők kötelesek 42 napot vesztegzárban tölteni, málháikat három hétig szellőztetni, és irataikat felbontva, tűz felett, ecetes gőzzel fertőtleníteni. 1732. január 11-én elrendelték vesztegzári házak építését a törökvári, tömösi, bodzavámi, gyimesi, gyergyói és berecki vámházak mellé... A gyimesi vesztegzár kettős feladat hárult, a pestis és a marhavész (az állatpestis) elleni. A 19. században, a pestis megszűntével feladata a marhavész elhárítása maradt, ami egyben a vesztegzár

fontosságának a csökkenését jelentette. Az 1870-es években még működött, de az 1800-as évek végére felszámolódott.”

A feliratok egy része magyar, de jelentős része idegen nyelvű, zömében örmény. Ezekből megtudhatjuk név szerint is, kik voltak azok, akik itt időztek az országba lépésük engedélyezését várva. A neveket vizsgálva megállapítható, hogy azok többnyire keletről visszatérő örmény kereskedők voltak, akik nevüket és itt tartózkodásuk idejét örmény vagy magyar nyelven hagyták az utókorra. Ilyen magyarul írt felirat például azé az örmény származású kereskedőé, akinek a neve több alkalommal is szerepel a vesztegzár lakói között, és akinek az egyik feljegyzése így szól: „*Ēn Efiab Mánya Márton* ültém karentát 10 napot első ülésém volt Ao. 1819. Die 26.”

örmény felirat a kápolna falán

A kápolnában *Salamon József* helyi plébános az örmény-magyar történelmi párhuzamokról beszélt, a szülőföldön való megmaradás fontosságáról, amelyet – mint a feliratok is példázák – a munka,

a gazdasági felemelkedés szavatolhat, *Gál Hunor*, *Puskás Attila*, *Szarka Gábor* csíkszeredai magyar konzul az évszázadokra visszanyúló örmény-magyar együttélétről, az erdélyi magyar kultúra örmény behatásairól értekezett. Az ünnepségen

a gyergyószentmiklósi örmény kórus örmény dalokat adott elő, *Magyari Sáska Attila* örmény balladákat, *Csibi Kriszta* klarinéton adta elő a régi székely himnusz, *Aszalós Enikő*, *Szakács Mária Magdolna* örmény dalokat énekelt. Az ünnepségen részt vett a Szent György Lovagrend erdélyi priorátusának néhány tagja is. A tábla állítását a Bethlen Gábor Alap, a gyimesbükküi katolikus egyházközség és a Communitas Alapítvány támogatta.

Marosvásárhelyről egy nagy autóbusszal érkezett a MÖMKE, egyesületi tagok, szimpatizánsok, érdeklődők, de az EMÖSZ többi, gyergyószentmiklósi, csíkszeredai, csíkszépízi szervezetétől is jelentős számú látogató, érdeklődő tisztelte meg jelenlétével az ünnepi eseményt.

Forrás: Székelyhon.ro 2015.08.31

Dr. Pál-Antal Sándor akadémikus

A gyimesi vesztegzár

Az emberre nagyon veszélyes járványos betegségek legfélelmetesebbje évszázadokon keresztül a „fekete himlő”, „fekete halál”, vagyis a pestis volt. Még a 18. században is szedte áldozatait, mígnem hatásos közegészségügyi intézkedésekkel sikerült visszaszorítani azt Európában.

A keletről érkező járvány a földközi-tengeri részeken jelentkezett legelőbb Európában, Kr. u. 541–542-ben, de legnagyobb pusztító hulláma a 14. század közepén vonult végig ezen a földrészen. Az óta, a 18. század közepéig, kisebb nagyobb intenzitással szedte áldozatait hazánkban is. Utolsó nagy erdélyi

fellobbanása, az 1717–1719. évi, a legnagyobb pusztítást éppen a Barcaságon és a Székelyföldön végezte, áldozatul esett a lakosság több mint 40%-ka.

Az emberiség évszázadokon keresztül tehetetlen volt a pestissel szemben, nem talált hatékony orvosságot leküzdésére, mivel nem ismerték kiváltó okát. Az első hatékony intézkedések akkor születtek, amikor rájöttek a pestis ragályos volta, és elszigeteléssel akadályokat tudtak gördíteni útjába. Ehhez hozzájárult az is, hogy időközben javultak a lakás-higiéniai körülmények, és a lakott házakból lassan sikerült azokból kiszorítani a bolhákat

terjesztő apró háziállatokat. Ez a pestis el- leni több évszázados harc Nyugat-Euró- pában a 17. század végére, Közép-Euró- pában pedig a 18. század közepére hoz- ta meg a várt eredményt, amikor kiterjedt közegészségügyi hálózatok jöttek létre, és megszervezték a járványelleni intézke- déseket. Minderre nálunk az 1717–1719. évi pestis utáni években került sor, ami- kor a bécsi udvar, a Habsburg Biroda- lom 1900 km hosszú határvonalán talál- ható határátjárók, vámhivatalok mellé egészségügyi vesztegzár (ném. Contumaz Stationen) hálózatot húzott.

Az erdélyi vesztegzárak egyi- ke a gyimesi. Az itteni vesztegzárat az 1730–1740-es években építették ki, az Erdély déli és keleti átkelőinél létrehozott vesztegzárakkal együtt. Az első általános intézkedés a vesztegzárak létrehozásáról 1727 márciusából való, amikor az Erdélyi Főkormányzó, egy újabb pestisveszély hírére elrendelte az Oszman Birodalomból jövő utazók, málháik és állataik 40 napig tartó vesztegzárba helyezését. 1728. ok- tóber 22-én elrendelték az ország határa- inál létesítendő és állandó jelleggel műkö- dő egészségügyi pontok kiépítését, létre- hozva az egészségügyi kordont.

1731. november 9-én szabályozták a vesztegzárak működését pestis idején. Az utasítás előírta, hogy a fertőző he- lyekről érkezők kötelesek 42 napot vesz- tegzárban tölteni, málháikat három héti- g szellőztetni, és irataikat felbontva, tűz fe- lett, ecetes gőzzel fertőtleníteni.

1732. január 11-kén elrendelték vesz- tegzári házak építését a törcsvári, tömösi, bodzavámi, gyimesi, gyergyói és berecki vámházak mellé, amelyekhez építőanyag- ként fenyő- és tölgyfát a helybéli lakosság kellett biztosítson. A gyimesiket a csiki- ak építették fel. A vesztegzárnál nemcsak

a személyzet számára kellett épületet emelni, hanem a veszteglőben lévő sze- mélyeknek, málháinak és állataiknak is. Hiszen az árut raktárakban kellett tá- rolni, az állatokat pedig zárt istállókban. A gyimesi vesztegzár épületei, akárcsak a más átjáróknál lévők az 1730-as évek- ben épültek.

A vesztegzárak működésére vonatkozó átfogó szabályozás 1770-ben látott nap- világot. Ebben előírták, hogy a veszteglés ideje rendes időben 21, a pestis-gyanús körülmények közötti 28, és pestis ideje alatti 42 nap. A vámhoz érkezőket a vesz- tegzár igazgatója előbb kihallgatta és val- lomásukat jegyzőkönyvbe vette. Követ- kezett az orvosi ellenőrzés, és a karantén- ba zárás. A pestises esetek megritkulásá- val, illetve megszűnésével a vesztegzár- ban való tartózkodás idejét lerövidítették, volt, amikor csak hét napot tartott.

Amíg a lakosságot a pestis veszélye fe- nyegette, a gyimesi vesztegzárra kettős feladat hárult, a pestis és a marhavész (az állat pestis) elleni. A 19. században, a pes- tis megszűntével feladata a marhavész el- hártása maradt, ami egyben a vesztegzár fontosságának a csökkenését jelentette. Az 1870-es években még működött, de az 1800-as évek végére felszámolódott.

A Rákóczi-várral szemben fekvő terüle- ten, a Tatros folyó bal partján kialakított „Kontumác” mellé, istentiszteletek tartá- sára 1782-ben építették a ma is fennálló római katolikus kápolnát, amelyet a kö- vetkező évben Szűz Mária mennybeme- netele tiszteletére felszenteltek, és amely- hez 1785-ben káplánságot rendszeresít- tettek. Ez az egyházi létesítmény az után gyimesi plébániaként működött.

A vesztegzári épületrészek helyreállí- tásakor a kápolna falán, a vakolatba vé- sés számos felirat napfényre került. Ezeket

a vesztegzárban idejüket töltő személyek írták, többnyire a 19. század első felében. Ezek egy része magyar, de jelentős része idegen nyelvű, zömében örmény falfel- irat. A feliratokból megtudhatjuk név sze- rint is, kik is voltak azok, akik itt időz- tek az országba lépésük engedélyezését várva. A neveket vizsgálva megállapít- ható, hogy azok többnyire keletről visz- szatéró örmény kereskedők voltak, akik nevüket és itt tartózkodásuk idejét ör- mény vagy magyar nyelven hagyták az

utókorra. Ilyen magyarul írt felirat példá- ul azé az örmény származású kereskedőé, akinek a neve több alkalommal is szere- pel a vesztegzár lakói között, és akinek az egyik feljegyzése így szól: „Én Efiab *Mánya Márton* ültem karentát 10 napot első ülésem volt Ao. 1819. Die 26.”

A kápolna ma műemlék, és a restau- ráláskor előkerült falfeliratok jelentősen megnövelték történelmi értékét.

A táblát állíttatta: Erdélyi Magyarörmények Szövetsége (EMÖSZ) 2015-ben.

Egyházi hírlevél

Imádunk téged, Krisztus, és áldunk téged, mert szent kereszted által megváltottad a világot!

A nagybőjtben rendszeresen végzett keresztút szép fohásza a fent említett cím. Hogy kerül mégis ide, szeptember közepére? Szeptember 14-én az Egyház a szent Kereszt felmagasztalását ünnepli.

Az ókorban a kereszt nem csupán kivég- zési eszköz volt, hanem szégyenfa is. Át- kozott mind, aki a fán függ, olvassuk a szentírásban is. Amikor Jézust kereszt- halálra ítélik, nem csupán őt magát akar- ták elhallgattatni, hanem a köréje gyüleke- ző népmozgalmat is szét akarták oszlatni.

A feltámadás által a kereszt a győzelem eszköze lett. Az ősbűn történetében a fán lévő gyümölcs által csábította el az em- bert a gonosz. Jézus a kereszt fája által győzte le a sátánt.

Szent Ilona császárnő, amikor a keresz- tény hit szabadságot kapott, megkereste a keresztet, és mint Krisztus győzelmé- nek jelét emelte fel. Konstantin császár

a döntő csata előtt látott álma is erősítet- te a kereszt dicsőségét. E jelben győzni fogsz, hallotta a császár éjjel álmában.

A keresztet kitesszük szobánk falára, magunkra rajzoljuk imádságaink kezde- tén és végén. A kereszt jelében Jézust, éle- tét, tanítását, halálát és feltámadását lát- juk. Krisztusiak, a kereszt jelében élők szeretnénk egyre jobban lenni!

Szeretettel várjuk a testvéreket vasárna- ponként a Budapest XI. Orlay utca 6. szám alatti templomban 11 órára a Szentmisére. Szeptember 27-én magyar nyelvű szent- misében ünnepeljük a fogolykiváltó bol- dogasszonyt, templomunk védőszentjét. Bár a nyár elején még az előző vasárnapra